

תוכן העניינים

1	מבוא
3	ר' אהרון הלוי משטראשיליה — ביוגרפיה
חלק ראשון — תורת האלוהות	
25	פרק ראשון — תורת האלוהות והבריאה
61	פרק שני — תורת הצמצום
78	פרק שלישי — תורת הספירות
חלק שני — עבודת השם	
121	פרק רביעי — עבודת האלוהים החב"דית
134	פרק חמישי — תורת הנפש
178	פרק שישי — העבודה בביטול
244	פרק שביעי — תורת ההיפוך
289	פרק שמיני — העבודה בהתפעלות
327	פרק תשיעי — מקומה של העבודה בתורה ומצוות במכלול עבודת אלוהים
371	נספח מקורות
388	ביבליוגרפיה
392	לוח ראשי התיבות והקיצורים
מפתחות	
397	עניינים
401	אישים ומחברים
404	ספרים

מ ב ו א

הסידות חב"ד זכתה לדין רב-היקף שהחטיא את הבנת התורות העיוניות וטעה במוקדי האינטרסים, בעודו מתרכז בהארת הצד הביוגראפי של משפחת ר' שניאור זלמן מלאדי ומשיכיו ובסיכום חטוף של תורותיהם שנעשה ללא הנחת שהות לקריאת המקורות ברוח שבה נכתבו.

הדין שנערך בתורות ההב"דיות עומד בסימן ניסיון להארמוניזאציה בין דפוסי המחשבה החסידית המקובלים לבין החידושים שבמחשבת חב"ד החורגים ממסכת זו. מתיחת היריעה לראשית החסידות מחד גיסא ולמשמעותה בת-ימינו מאידך גיסא הביאה לעתים לאוריינטאציה מסולפת של רוח הדברים המקורית.

גבולות המחקר עברו אך במעט את שנת מותו של ר' שניאור זלמן מלאדי, והדור השני — שעמו נמנים ר' אהרון מיטראשיליה, ר' דובער בן רש"ז, הלל בן מאיר מפאריטש ור' יצחק אפשטיין מהומל — הואר קלושות בציונים היסטוריים ספורים, אם בכלל, ולתורותיו לא הוקדש כמעט עיון.

הבעיות העיוניות והחברתיות של הדור השני של חסידות חב"ד זכו להיות מועלות על הכתב בידיהם של כמה וכמה אישים שעמדו במרכז היצירה הרוחנית וההתמודדות הדתית-החברתית. היריעה הנפרשת בספריהם מגלה יצירה רוחנית היה בהתהוותה ובלבטיה. אין אלה ספרי-כינוס של תורת הקבלה או ספרי-עיון במורשת חסידית חתומה, אלא ספרים הנותנים מבע לחוויה דתית של מבקשי קרבת אלוהים, המתמודדים עם דרכים מותוות משכבר ועם פריצת דרכים חדשות מתוך מסגרות המחשבה הקבלית ופירושיה החסידיים.

התפנית שהלה בשימוש במקורות הקבליים והחסידיים בספרותו של דור זה, על משמעויותיה הרוחניות החדשות, נעשית תוך כדי גילוי טפח וכיסוי טפחים המושג על-ידי פשרה בין החידושים הרעיוניים לבין שימוש במסגרות הביטוי המקובלות.

ספר זה הוא ניסיון של עיון בפניה הרוחניים של חסידות חב"ד בדור השני, הנמנה מסוף המאה השמונה-עשרה עד השליש הראשון של המאה התשע-

עשרה, תוך כדי עמידה על הפרספקטיבה ההיסטורית של התורות והתפתחותן, בצד דיון במקורות מנקודת-המבט של כותביהם.

חלקו הראשון של הספר עניינו בתורת האלוהות של ר' אהרון הלוי משטרא-שיליה שנכתבה במסגרת פרשנותו לתורת ר' שניאור זלמן מלאדי רבו; ספריו של ר' אהרון הלוי באים להציע את התפיסה האקוסמיסטית של ההווה, הרואה באלוהות את הישות היחידה והתופסת כל מציאות אחרת כאילויונית, וקימו של העולם כישות עצמאית נשלל מכל וכל.

חלקו השני של הספר עוסק בתורת עבודת האלוהים שלו, במטרותיה הדתיות ובתביעותיה החברתיות, או בויקה בין התיאוריה האקוסמיסטית לפראקסיס הדתי, תוך כדי בחינת זיקתן לתורתו של רש"ז ודיון בנטיות הספיריטואליסטיות והאנטי-ספיריטואליסטיות המתבקשות מפירוש ה'תניא'.

הדיון הסכימאטי המקובל על חסידות חב"ד, המגדירה כחסידות ראציונאלית, בהיתפסו לפורמולות של 'חסידות חכמה, בינה ודעת' המדגיש אלמנטים חיצוניים שלה, שהתפתחותם מאוחרת בהרבה לזמן התהוות התורות, מחייב ומצדיק את העיון בפניה הרוחניים, שלעתים נדמה שהוסחה ממנו הדעת במכוון בשל סכנת גילוי המתיחות שבין המסורת המקובלת ומשמעויותיה החדשות.